

Bibliotecas escolares e inclusión

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 84-86

Pilar Sampedro

Consello de Redacción da RGE

pilarsampedro507@gmail.com

A elas,

ás que conseguiron atopar os materiais para que as rapazas chinesas se sentisen a gusto,

e ás que fixeron do club de lectura un tablaio flamenco onde os xitanos tiñan moito que ensinarlles aos paíos, ao mesmo tempo que contaxiaban alegría.

A elas, que fixeron máis grandes as bibliotecas polas que pasaron.

A biblioteca é ese terceiro lugar que sentimos como propio. Un sitio no que informarnos, aprendermos, divertírmonos, comunicármolos, investigármolos, permanecermos... como nunha sala de estar pública. Entrar nas bibliotecas na actualidade é introducirnos en espazos creativos e de convivencia, onde nos mesturamos uns con outras, compartindo -máis alá da localización- as experiencias de lectura, escoita, visionamento ou navegación na rede.

Todas as bibliotecas públicas constitúen logros do estado de benestar porque son contedores culturais, libres e abertos, onde pode entrar cada cidadán a gozar do que a humanidade creou ao longo da historia a través da palabra, da imaxe ou do audio. Todas as bibliotecas compensan as desvantaxes socioculturais e económicas que existen na poboación, atendendo a aqueles que non contan con bibliotecas persoais ou familiares, aos desposuídos dos bens culturais. Aínda así, hai xente que non entra na biblioteca, as portas son

obstáculos e atravesalas constitúe un reto; por iso, afirmamos que as bibliotecas escolares son as primeiras, as máis importantes por constituírense en pórticos de entrada a todas as demais, as que máis neutralizan as diferenzas de orixe, xa que por elas pasa toda a poboación.

No *Marco de referencia para las bibliotecas escolares* (MEC 2011) aparece recollido: "Ademais de apoiar programas destinados a evitar o fracaso escolar ou atender a alumnado con necesidades educativas específicas, a biblioteca debe ser un factor de compensación social, ofrecendo libros e materiais multimedia ou electrónicos, así como o acceso a Internet, a aquel alumnado (e ás súas familias) que non pode acceder a estes recursos por razóns de desigualdade socioeconómica". A biblioteca ten os recursos a disposición de toda a comunidade escolar (profesorado, alumnado, familias) para utilizar directamente e levar en préstamo; conta con dispositivos e acceso a Internet para poder conectarse á rede; ofrece materiais multimedia ou electrónicos para que todos teñan acceso a experiencias lectoras en todo tipo de pantallas ou soporte.

Guillermo Castán é un dos grandes especialistas no tratamento desta función da biblioteca escolar e as súas publicacións levan títulos moi significativos ao respecto[1]. Alén delas, Castán levou a cabo unha experiencia na que, colaborando co grao de Tránsito social da Universidade de Salamanca, poñía en marcha un apoio -na biblioteca- ao alumnado en risco de fracaso, porque hai que conseguir que ese alumnado (ese, máis que ningún outro) tome os recursos nas súas mans e conte co aseso-

[1] "La biblioteca escolar como centro de integración social y educativa", "La biblioteca escolar y la igualdad de oportunidades", "La biblioteca escolar como lugar de encuentro y de compensación", "Bibliotecas escolares, calidad de la enseñanza y fracaso escolar. Hacia un modelo integrador".

ramento que precise. Só así poderemos falar de igualdade de oportunidades, cando facemos de contrapeso neutralizando as brechas. A meirande marxina é a relacionada coa aporofobia, a que marxina os pobres, os desfavorecidos economicamente.

A biblioteca ha de atender a todas as discriminacións posibles porque os seus recursos teñen que lles prestar atención ás demandas de todos e todas, tomar en consideración as necesidades das diferenzas existentes no alumnado, a diversidade funcional en todas as súas formas. Ha de ser accesible a todo o alumnado, presente ou non necesidades educativas especiais, evitando todo tipo de barreiras e obstáculos, cunha distribución e deseño dos ambientes e das posibilidades de circulación entre eles. A creación de novos espazos de biblioteca na entrada do centro ou nos corredores de acceso fálanos disto. Como tamén o fan os equipamentos e aparellos; unha serie de utensilios que permiten traballar a pesar das dificultades que cada unha das persoas presente. Lupas, ordenadores adaptados, encerados dixitais, mesas de luz... son trebellos imprescindibles segundo as necesidades das persoas usuarias.

Débesse prestar atención á selección dos fondos, tendo en conta este aspecto: materiais di-

rixidos a todas as capacidades e competencias, sempre de calidade, sempre con sinalizacións inclusivas ("A partir de..." para que ninguén se sinta excluído ou lendo algo que non lle corresponde) e en todas as linguas presentes no centro ou na comunidade. É necesario mercar exemplares dos libros de lectura obrigatoria, dos que forman os itinerarios lectores, dos que se están a ler nos clubs de lectura... para que poidan acceder a eles aqueles que teñen máis dificultade en conseguilos. Audiolibros para facilitar a escoita lectora, libros de lectura fácil, materiais con pictogramas, álbums ilustrados ou libros sen palabras. Lecturas en dixital que posibiliten a adaptación á diversidade funcional.

Libros como *Dactilografías*, *Quebracabezas*, *Balea*, *Carras*, *Tangram Gato*, a colección *Makakiños* de fácil lectura, os libros de *Kalandraka* e *BATA Nicolás cocina sin fuego* ou *Nicolás va de compras*, a colección "Do berce á lúa" ou os libros publicados pola Mesa pola Normalización Lingüística *Aves*, *O abecedario...* é dicir, libros accesibles. Pero tamén aqueloutros que nos ensinan a entender a diversidade como *El caso de Lorenzo*, *Elmer*, *Non é unha caixa*, *Por cuatro esquinitas de nada...* E completárase a colección cunha boa selección de recursos electrónicos e espazos web fia-

bles e de calidade para traballar cada unha das materias do currículo; todo convenientemente clasificado e accesible desde o blog de biblioteca.

A Asesoría de bibliotecas escolares de Galicia, atenta ás necesidades sociais -aínda antes de que a demanda se explicita-, puxo en marcha un par de maletas viaxeiras para o uso dos centros, nas que se poden ver materiais de interese para responder ás necesidades citadas. Os seus nomes "Por unha biblioteca inclusiva" e "Lectura e diversidade" son claros; o seu contido pode verse na páxina de Bibliotecas Escolares de Galicia na Plataforma de préstamo de maletas viaxeiras a centros educativos.

A formación de usuarios é imprescindible para que se sintan seguros na biblioteca escolar e en calquera outra, para que lle collan gusto a ir e volver, para que se movan por elas como pola casa, de forma autónoma e segura. Fidelizalos ás bibliotecas é entregarlles a chave do tesouro. Construír lectores e alfabetizalos en información (preséntese no formato e soporte que se queira), preparamos para que aprendan aprendendo, é algo que xa ninguén lles poderá quitar ao longo da vida. As mochilas viaxeiras que transportan materiais destinados a todos os membros da familia, as bolsas de libros que van e veñen

para o alumnado de infantil, o préstamo de vacacións que amplía o número de recursos que se poden levar, o préstamo de dispositivos electrónicos para compartir coa familia ou o de ordenadores portátiles para que o alumnado que o precise poida redactar os seus traballos na casa e imprimilos na propia biblioteca... son pezas na construción desa biblioteca inclusiva á que nos estamos a referir.

Ante a desvantaxe, a diferenza, a diversidade só cabe inclusión; inclusión que teña en conta o espazo, o mobiliario, o equipamento, os recursos e tamén as actividades. Dinámicas que non limiten; neste aspecto sempre nos gusta lembrar o IES de Monforte que contaba co club de Lectura Balbordo (ao que pertencían rapaces e rapazas realmente lectores) ata que un día apareceron aqueloutros que dixeron que eles tamén querían ser de Balbordo e Bea inventou Balbordo bis no que unicamente lían álbum ilustrado. A biblioteca ou é inclusiva ou non é biblioteca. No seu propio ADN está esa esencia de atender a todos e a todas, porque a variedade dos seus materiais permite acceder a recursos de máis ou menos nivel, de forma que cando vén alumnado doutro país, que descoñece a lingua da comunidade á que chega, o espazo amigo é a biblioteca, onde pode buscar libros sen palabras

ou con poucas, audios de música próxima á súa orixe...; porque mentres que nunha aula están os libros dun nivel, na biblioteca están os de todos os niveis, de forma que o de altas capacidades buscará os que lle interesan e o que descoñece -case todo- buscará os seus.

Poñer as lentes da biblioteca inclusiva é adoptar esa mirada que ten en conta a diversidade do centro e da comunidade educativa para poñelo todo ao servizo dos desiguais: os escorabots e os xogos, a impresora 3D e o kamishibai, os títeres e os quebra cabezas, os programas e as aplicacións, os audiovisuais e os téxtiles, os legos e os *playmóbil*, os experimentos científicos e os obradoiros de todo tipo, as construcións ou os instrumentos musicais, materiais manipulativos e multisensoriais... ao servizo de actividades significativas para todos e todas.

Aí, como en todo o centro educativo, necesítanse profesionais con sensibilidade ante a desvantaxe, persoas comprometidas co ensino que buscan a calidade para todas e todos. ■